В. КЛИМАТОЛОШКИ РЕЧНИК

(основни климатолошки термини)

1. Адвективна магла – магла која се образује кондензовањем водене паре при доласку топлог ваздуха изнад хладне подлоге.
2. Адвекција – хоризонтално струјање ваздуха.
3. Адијабатски градијент – вредност адијабатског хлађења и загревања, која за ваздух незасићен воденом паром износи 1°C на 100 m, а за ваздух чија је температура испод росне тачке 0,5°C до 0,7°C на 100 m висине; први је сувоадијабатски, а други влажноадијабатски градијент.
4. Адијабатски процеси – подразумевају: *динамичко хлађење* ваздушних маса, при узлазном кретању ваздуха, који се тада шири јер доспева у ређу ваздушну околину, па се део топлоте троши на механички рад; и *динамичко загревање*, при спуштању ваздуха, када ваздушне честице долазе у ниже слојеве, под већи ваздушни притисак, те се збијају и загревају.
5. Аерологија – област метеорологије која проучава више слојеве атмосфере.
6. Аероседименти – чврсте честице које се из атмосфере таложе на тло; њихова количина (mg/m²/дан) је важан показатељ загађености ваздуха.
7. Аеросоли – чврсте и течне дисперзионе (растурене) честице у атмосфери које имају успорено таложење и релативно су стабилне у гравитационом пољу (прашина, пепео, гар, дим итд.).
8. Азијски максимум – сезонски активни центар, односно област високог ваздушног притиска која се образује зими изнад Азије са центром изнад Сибира и термичког је порекла.
9. Азорски максимум – стални активни центар атмосфере, односно област високог ваздушног притиска изнад средњег Атлантика, са центром око Азорских острва, динамичког је порекла и лети је израженији.
10. Аклиматизација – процес и способност прилагођавања човека, биљних и животињских врста новим климатским условима, на које нису навикли у својој првобитној средини.
11. Активни слој – горњи, површински део земљишта, воде, биљног покривача и сл. који апсорбује целокупну зрачну енергију која доспева до њега осим рефлектованог зрачења.
12. Активни центри атмосфере – велика подручја високог или ниског ваздушног притиска у мање–више тачно одређеним географским областима; статистичке су творевине (максимуми и минимуми) и могу бити сталне или сезонске природе.
13. Актинометар – инструмент за мерење директног Сунчевог зрачења.
14. Албедо – однос рефлектованог зрачења према глобалном.
15. Алеутски минимум – стални активни центар атмосфере, односно област ниског ваздушног притиска изнад северног Пацифика са центром око Алеутских острва, која је динамичког порекла, али скоро да ишчезава за време лета.
16. Алтиметар – барометар градуисан да мери надморску висину реагујући на промену ваздушног притиска.
17. Алтокумулус – облак средњих висина који се састоји из слоја малих "грудвица" различитих врста, слепљених или не (најпознатија је врста облака и из њега се не излучују падавине).
18. Алтостратус – влакнаст или избраздан облачни слој (вео) средње висине, сиве или плавичасте боје, кроз који се једва назиру Сунце или Месец (из њега се могу излучивати падавине).

19. Амплитуда – разлика између највише и најниже измерене вредности неког климатског елемента.
20. Анабатички ветар – ветар који дува из долине према врху планине.
21. Анемограф – метеоролошки инструмент који мери и непрекидно бележи правац и брзину ветра.
22. Анемометар – метеоролошки инструмент који мери правац и брзину ветра.
23. Анероид – метеоролошки инструмент који мери ваздушни притисак, а сам назив значи да ради без течности.
24. Аномалија – одступање вредности неког климатског елемента од нормалне вредности за одређени временски период.
25. Антарктички ваздух – врло хладна и сува ваздушна маса која се формира изнад Антарктика.
26. Антарктички максимум – стални активни центар атмосфере, односно област високог ваздушног притиска која се налази изнад Антарктика.
27. Антипасати – висински ветрови који дувају супротно од пасата и образују са њима једно коло ваздушних струјања.
28. Антициклогенеза – скуп процеса којима настају антициклони.
29. Антициклон – поље високог ваздушног притиска са затвореним изобарама и максималним притиском у центру (он је антитеза циклону).
30. Антициклон Свете Јелене – исто што и јужноатлантски максимум.
31. Антициклонска бура – врста буре која постаје када се јави антициклон изнад средње Европе.
32. Антициклонски југо – врста југа који настаје када је антициклон изнад средишних области Балканског полуострва.
33. Антициклонски фен – северни фен, и јавља се на јужним падинама планина онда када је висок ваздушни притисак северно од планине.
34. Антропогено ледено доба – претпостављено ледено доба које би могло да наступи због "засејавања" атмосфере прашином и смањења Сунчевог зрачења услед атомских проба или нуклеарног рата.
35. Апсолутна влажност – тежина водене паре у грамима коју садржи 1m^3 ваздуха (представља једну од мера влажности ваздуха).
36. Апсорпција – упијање.
37. Аридност – сушност.
38. Арктички ваздух – врло хладна и сува ваздушна маса која се образује изнад Арктика, тј. северно од 70° с.г.ш.
39. Арктички максимум – стални активни вентар атмосфере, односно област високог ваздушног притиска која се налази изнад Арктика.
40. Асцедентна ваздушна струјања – узлазна кретања ваздуха.
41. Атлантик – део холоцена између приближно 5.000 и 3.000 године пре нове ере у коме је температура на Земљи била 3°C до 4°C степена виша од данашње па се сматра климатским оптимумом.
42. Атмосфера – ваздушни омотач планете Земље, врло танак сразмерно величини планете; представља једну од четири физичке компоненте геосфере и у њеном доњем, врло танком слоју се образују време и клима.
43. Атмосферске појаве – појаве које се могу осматрати на површини Земље или у атмосфери (изузимајући облак) и које се састоје из падавина, суспензија или наслага течних или чврстих честица које могу садржати или не садржати воду; метеори такође могу бити појаве оптичке или електричне природе.
44. Аустралијски максимум – сезонски активни центар атмосфере, односно област повишеног ваздушног притиска која се зими образује изнад Аустралије и термичког је порекла.
45. Аустралијски минимум – сезонски активни центар, односно област сниженог ваздушног притиска која се образује лети изнад Аустралије и термичког је порекла.

46. Афганец – изразито сув и топао ветар који из Авганистана дува ка Туранској низији.
47. Багујос – локални назив за тропске циклоне на Филипинским острвима.
48. Баричка долина – део циклона са издуженим изобарама и постојањем изразите осе долине.
49. Барички гребен – део антициклона са издуженим изобарама и постојањем изразите осе гребена.
50. Барички екватор – појас ниског ваздушног притиска око екватора који се запажа на изобарским картама.
51. Барички рељеф – приказ распореда ваздушног притиска на Земљиној површини помоћу карата са изобарама.
52. Баричко седло – подручје између два антициклона и два циклона; од седла према циклонима притисак опада, а према антициклонима расте.
53. Барограф – инструмент који аутоматски бележи промене ваздушног притиска.
54. Барометар – инструмент за мерење ваздушног притиска.
55. Барометарски градијент – векторска величина која представља промену ваздушног притиска на хоризонталном растојању од једног меридијанског степена (111,1 km).
56. Барометарска стопа – векторска величина која представља висинско растојање (m) на коме се притисак промени за 1 mb или 1 mm Hg.
57. Белат – топли северни ветар који дува зими на југу Арабије; траје до три дана и носи песак.
58. Бели ветар – јак југо који на северним падинама Динарских планина има особине фена па исушује тло и суши биљке (назив коришћен у Босни).
59. Бели град – исто што и бели ветар.
60. Бен Невис – врх на Гремпиенским планинама (Шкотска), на 1.343 m висине, где се излучује 4.084 mm падавина годишње.
61. Биланс дуготаласног зрачења – разлика између израчивања Земљине површине и апсорбованог противзрачења атмосфере.
62. Биланс краткоталасног зрачења – апсорбовано глобално зрачење (разлика између глобалног зрачења и зрачења рефлектованог од Земљине површине).
63. Биоклиматологија – дисциплина која проучава утицај климе на жива бића (укључујући човека) и обратно.
64. Близард – јак ветар у Сев. Америци који изазива снежну вејавицу, а настаје продором хладног арктичког ваздуха.
65. Бореал – појам који означава припадност полу.
66. Бореални појас – зона која постоји само на северној хемисфери између 50° и 65° географске ширине и има оштре зиме, свежа лета и малу количину падавина (шумска зона).
67. Бофорова скала – скала за одређивање јачине ветра (од 12 степени), коју је 1805. године предложио енглески контраадмирал Френсис Бофор.
68. Бохорок – сув западни ветар на истоку топле и влажне Суматре.
69. Брикнеров циклус – тридесетпетогодишњи циклус (просечно) у режиму температуре, ваздушног притиска и годишње количине падавина, који настаје као последица промене интензитета опште циркулације атмосфере.
70. Брокенска авет – изузетно увећана сенка људи или животиња која се појављује на облаку или магли у планинским областима, врста глорије (назив по Брокену, највишем врху Харца)
71. Бура – јак катабатички ветар на Јадрану, хладан и сув, дува са севера или североистока при ведром времену, углавном зими.
72. Бурин – ветар који на Јадрану дува преко ноћи са копна (са североистока), супротно маестралу и има мању јачину од њега.
73. Ваздух – смеша гасова у постојаним сразмерама (сув ваздух) и примеса у промењивим кличинама.
74. Ваздушна маса – скупина ваздуха са истим физичким карактеристикама:

температуром, влажности, провидности итд.

75. Ваздушни притисак – сила којом ваздух (ваздушни стуб јединичног пресека) притиска Земљину површину; важан је климатски елеменат.

76. Вајалеала – место на острву Кауаи (Хавајска острва) на коме падне око 12.000 mm кише годишње (друго место у свету)

77. Вантропски циклон – врста циклона који настаје као таласни поремећај на фронту између две ваздушне масе изван екваторског појаса ниског притиска.

78. Вардарац – северни ветар који дува у зимској половини године у долини Вардара

79. Варијације климе – ређе коришћен синоним за колебање климе.

80. Ватра св. Елма – тихо електрично пражњење у време непогоде, које се запажа као жута светлост на врховима копља и сл. или као светао круг око глава људи и животиња, углавном ноћу.

81. Ведар дан – дан у коме је средња дневна облачност испод две десетине.

82. Вејавица – случај мећаве кад не може са сигурношћу да се утврди да ли уз то још и пада или не пада снег.

83. Веранињо – кратак сув период у тропима Централне и Јужне Америке који може бити прекинут дугом влажном сезоном.

84. Верано – дуга сува сезона у тропима Централне и Јужне Америке.

85. Вероватноћа падавина - однос броја падавинских дана у неком периоду према укупном броју дана тог периода.

86. Вертикални градијент падавина вредност промене количине падавина са порастом висине од 100m.

87. Вертикални градијент тампературе – вредност промене температуре ваздуха са порастом висине од 100m.

88. Ветар – хоризонтално кретање ваздуха.

89. Ветроказ – инструмент који показује правац и смер ветра, али помоћу кога се може одредити и брзина ветра.

90. Видљивост (хоризонтална) – растојање у километрима на ком осматрач види јасно неки маркантни предмет.

91. Виливавос – јак слаповит северни ветар с Патагонских планина, који дува преко целе године у области Магелановог мореуза.

92. Вили–вили – локални назив за тропске циклоне у Аустралији.

93. Вирге – висеће завесе или падавинске пруге које се виде испод облака, јављају се када водене капи које падају из облака не могу да доспу до земље него испаравају на одређеној висини.

94. Висина падавина – количина падавина изражена у милиметрима воденог слоја, при чему један милиметар представља један литар по квадратном метру.

95. Висина Сунца – угао између Сунчевих зрака и тангенте на Земљину површину у месту посматрања.

96. Висока магла – магла која настаје издизањем радијацијске магле током дана услед загревања подлоге (ствара се облак стратус).

97. Вихор – снажно вртложење ваздуха у виду левка уз подизање прашине, песка и других предмета са тла (мали вртлози на улицама, путевима и у пољу који настају услед прегрејаности ваздуха нису вихори).

98. Влажност ваздуха – садржај водене паре у ваздуху; важан климатски елеменат.

99. Водни биланс – разлика између падавина са једне стране и испаравања и отицања са друге стране, на некој територији.

100. Восток – руска истраживачка станица на источном Антарктику где је 24. августа 1960. године измерена најнижа температура на Земљи - 88,3°C (пол хладноће у јулу).

101. Време – стање тропосфере у тренутку мерења и осматрања метеоролошких елемената и појава

102. Временске карте – исто што и синоптичке карте.

103.Врући дан – исто што и тропски дан (дан са максималном температуром ваздуха од 30°C и вишом).

104.Гар – чист угљеник у облику финог праха који заостаје после сагоревања при недовољном присуству кисеоника; често катран учини чађ лепљивом.

105.Гарбин – јужни или југозападни ветар олујне снаге који ствара велике таласе на Јадрану

106.Гармсиљ – топао и сув ветар, који дува у јужном Казахстану из Авганистана (повишава температуру до 40°C).

107.Гаруа – адвективна морска магла у приобаљу Перуа и Чилеа која настаје када ваздух са топлог дела океана доспе изнад хладне Хумболтове струје уз обалу.

108.Геокорона – највиши слој атмосфере, који лежи изнад егзосфере, приближно до висине од 20.000km. (састоји се претежно од јона водоника).

109.Геофизика – гранична дисциплина између географије, односно геологије (предмет проучавања) и физике (методе проучавања); проучава физичке појаве у атмосфери, води, Земљиној кори и унутрашњости (метеорологија, хидрологија, гравиметрија, геомагнетологија, сеизмологија, вулканологија и океанологија).

110.Гибли – врео, веома јак и сув сахарски ветар у Либији и Тунису.

111.Глацијал – хладно раздобље у оквиру глацијације.

112.Глацијација – хладно (ледено) доба.

113.Глациоеустатизам – теорија да ниво Светског мора зависи од количине леда на копну.

114.Глобално зрачење – укупно зрачење које посредством директних и растурених Сунчевих зрака доспева до Земљине површине.

115.Глобално отопљавање – континуирани раст температуре ваздуха на Земљи; појава која се најчешће везује за савремену промену климе.

116.Глорија – серија обојених прстенова или светао круг (ореол), које осматрач види око своје сенке, на облаку који се састоји од ситних капљица или на магли, а ретко на роси.

117.Горњак – ветар који ноћу дува са планинских врхова у долину.

118.Горски ветар – исто што и горњак.

119.Град – врста високих падавина која се састоји у излучивању ситнијих или крупнијих ледених зрна из олујних облака.

120.Грего – понекад употребљавани назив за буру (порекло имена није познато).

121.Грмљавина – појава дуготрајног чувења грома (звучног удара збијеног ваздуха) услед тога што муња има велику дужину (до 50km) те звук са њених разних делова не доспе истовремено до нашег ува него траје неколико секунди (чује се као тутњава, трескање или котрљање).

122.Грмљење – појава да се само чује грмљавина, а не види се муња.

123.Даник – периодични ветар који представља струјање загрејаног ваздуха из долине уз планинске стране током дана

124.Дебунџа – место на западној падини Камерунских планина (Гвинејски залив), где се годишње излучи преко 10.000mm падавина – греће место у свету).

125.Дендроклиматологија дисциплина која проучава климу на основу анализе годова код дрвећа.

126.Депресија – подручје ниског притиска унутар једне ваздушне масе.

127.Десцедентна ваздушна струјања – силазно кретања ваздуха.

128.Дијатермност атмосфере – својство атмосфере да пропушта Сунчево зрачење (краткоталасно), па се зато директним Сунчевим зрацима врло мало загрева.

129.Дим – субмикронске честице (чврсте) које као продукт сагоревања лете у ваздуху и различитог су хемијског састава.

130.Дим мора – водене капљице откинуте ветром са површине мора, обично с врхова таласа, разнесене на малу раздаљину у ваздух.

131. Динарско–горски фен – по Сајдлу то је назив за бели ветар.
132. Директно Сунчево зрачење – зрачење које непосредно од Сунца као зрачног извора допире до Земљине површине, без утицаја атмосфере.
133. Дисконтинуитетна површина – уска гранична зона између два различите ваздушне масе (раздвојна површина).
134. Дифузна рефлексија – појава да се Сунчеви зраци у атмосфери одбијају од молекула гасова, капи воде, различитих суспендованих честица или слојева ваздуха различите густине и тако се растурају по атмосфери.
135. Дифузно зрачење – зрачење које доспева до Земљине површине у виду растурених Сунчевих зракова, који настају при дифузној рефлексији .
136. Долдруми - исто што и калме.
137. Долина смрти – пустиња на граници Калифорније и Неваде где је 10. јула 1913. измерена температура од 56,7°C.
138. Долински ветар – исто што и даник.
139. Дољак – исто што и долински ветар.
140. Дуга – светлосни лук у више боја који се види према кишним облацима на супротној страни од Сунца, а настаје преламањем и одбијањем Сунчеве (ређе Месечеве) светлости при проласку кроз кишне капи; боје су распоређене између љубичасте (изнутра) и црвене (споља).
141. Дуги таласи – таласи које може формирати млазна струја деформацијом под утицајем распореда копна и мора, као и рељефа; имају таласну дужину најмање неколико хиљада километара.
142. Дуготаласно зрачење – зрачење тела на релативно ниској температури (нпр. зрачење Земљине површине); оно је таласних дужина преко 4μm.
143. Ђеновски минимум – област ниског ваздушног притиска или циклон који се формира у ширем подручју Ђеновског залива (важно циклогенетско подручје зими), иза Алпа као баријере, продором хладног поларног или арктичког ваздуха са севера над топло Средоземно море.
144. Евапорација – исто што и испаравање.
145. Евапотранспирација – појам којим се означавају евапорација и транспирација заједно, тј. истовремено испаравање са земљишта и са биљака.
146. Евапориграф – инструмент који аутоматски бележи висину слоја испарене воде.
147. Евапориметар – исто што и испаритељ.
148. Егзосфера – највиши, спољашњи слој атмосфере на висини од 800km до 3.000km (сфера расипања); ваздух је толико редак да је близак вакууму .
149. Екваторски ваздух – ваздух пасата и монсуна који се трансформише у екваторском појасу.
150. Екваторске тишине – појава одсуства ветра у екваторијалним ширинама, јер се због јаког загревања Земљине површине прегрејани ваздух само диже увис.
151. Екоклима – клима станишта неке биолошке врсте.
152. Експозиција – изложеност падина Сунчевом зрачењу.
153. Екстинкција – слабљење Сунчеве радијације на путу кроз атмосферу. (зависи од апсорпције и распршивања Сунчевих зрака).
154. Екстратерестичка радијација – Сунчево зрачење на горњој граници атмосфере.
155. Ел Азиза – место у северној Либији где је 13. септембра 1922. измерена највиша температура на Земљи (57,8°C).
156. Ел Нињо – поремећај климатских прилика узрокован порастом температуре морске воде у источном тропском и екваторском Пацифику, дуж обале Северне и Јужне Америке; траје од једног месеца до године, а обухвата период од 3 до 7 година (назив су дали перуански рибари, а значи дечак).
157. Електрометеори – електричне појаве у атмосфери, код њих је присутна видљива или чујна манифестација атмосферског електрицитета.
158. Енергетски биланс – разлика између количине енергије коју нека повр-

шина прими и енергије коју она отпусти.

159.Етезија – сув и врло постојан ветар из северног квадранта који дува од маја до октобра у источном Средоземљу.

160.Ефекат стаклене баште – све последице спречавања израчивања топлоте (дугих таласа) неке површине, док енергија кратких таласа несметано пристиже; у атмосфери се манифестује порастом температуре, што повлачи низ климатских промена.

161.Ефективно израчивање – исто што и биланс дуготаласног зрачења.

162.Жарки појас – област на Земљи која лежи између повратника.

163.Живи барометри – људи који предосећају надолазеће промене времена.

164.Заветринска депресија – пад притиска у заветрини планинске баријере која зауставља јаку ваздушну струју услед чега се ова деформише и латерално је обилази.

165.Завршни антициклон – антициклон на крају циклонске серије.

166.Замућеност ваздуха – присуство различитих честица у ваздуху (механичка замућеност) или мешање ваздуха различитих термичких или других особина у чистој атмосфери (оптичка замућеност).

167.Западни ветрови – стални ветрови који полазе из суптропског појаса високог притиска према субполарном појасу ниског притиска, али због Земљине ротације у умереним ширинама скрећу према истоку.

168.Зенитне кише – кише које у жарком појасу падају онда када је Сунце у зениту (тачније нешто касније) и конвективног су постанка.

169.Зима – најхладније годишње доба (у климатологији обухвата на северној хемисфери месеце: децембар, јануар и фебруар; а на јужној: јун, јул и август).

170.Зимска половина године – хладан део године, који на северној хемисфери обухвата период од октобра до марта, а на јужној од априла до септембра.

171.Зморац – периодични ветар који дува током дана са мора на копно.

172.Зона интертропске конвергенције – појас приземне конвергенције релативно сувог тропског и релативно влажног екваторског ваздуха у екваторијалним и субекваторијалним ширинама (тропски фронт).

173.Зонално струјање – кретање ваздуха у правцу запад–исток, дуж упоредника (зоне или појаса).

174.Зонда – сув ветар у источној подгорини Анда, нарочито у Аргентини.

175.Зрачење – преношење енергије од зрачног извора на све стране у виду таласа праволинијским путем (остварује се емисијом таласа или честица у правилним импулсима или таласним дужинама).

176.Зрнаст снег – бела непровидна зрнца, пљосната или издужена, углавном мања од 1mm, која представљају ледене иглице или снежне кристале пресвучене превлаком која личи на иње (падају у малој количини и не одскачу од подлоге).

177.Изалобара – линија која повезује исте вредности тенденције ваздушног притиска.

178.Извoришна област – простор у коме се образује нека ваздушна маса.

179.Измаглица – исто што и росуља.

180.Изоамплитуда – линија која на карти спаја тачке са истим колебањем неке величине.

181.Изоаномала – линија која на карти повезује тачке са истим одступањем од нормале.

182.Изоарида – линија која спаја места са истом вредности индекса суше.

183.Изобара – линија која спаја места са истим ваздушним притиском.

184.Изобарска површина – замишљена неравна плоча у атмосфери, на одређеној висини, у чијој је свакој тачки ваздушни притисак исти.

185.Изобарски рељеф – исто што и барички рељеф.

186.Изовапора – линија која спаја места са истим напоном водене паре.

187.Изонефа – линија која спаја места са истом облачношћу.

188. Изоплете – линије којима се приказује промена неког елемента и у простору и у времену, тј. по више обележја.

189. Изоталантоза – линија која спаја места са истим средњим годишњим колебањем температуре.

190. Изотаха – линија која повезује места са истом брзином ветра.

191. Изотерма – линија која повезује места са истом температуром ваздуха.

192. Изохела – линија која спаја места са истим трајањем Сунчевог сјаја.

193. Изохијета – линија која спаја места са истом количином падавина

194. Изохумида – линија која спаја места са истом релативном влажности ваздуха.

195. Израчивање Земљине површине – отпуштање топлоте од стране загрејане Земљине површине зрачењем.

196. Инверзија падавина – појава смањивања количине падавина са порастом надморске висине.

197. Индекс суше – величина која показује степен сушности предела; представља однос између количине падавина и температуре ваздуха увећане за десет.

198. Инсолација – шире значење: синоним Сунчевог зрачења; уже значење: директно Сунчево зрачење на хоризонталној површини; по некима то је трајање сијања Сунца.

199. Интензитет падавина – количина падавина у јединици времена (падавинском дану, часовима или минутима трајања падавина).

200. Иризација – боје на облацима (понекад помешане, понекад у виду пруга).

201. Иње – врста ниских падавина која настаје када се при слабом ветру прехлађене водене капи у ваздуху хватају (лепе) за чврсте предмете расхлађене испод 0°C и одмах прелазе у беле растресите кристале леда, сличне снегу.

202. Исландски минимум – стални активни центар атмосфере, односно област ниског ваздушног притиска која се налази изнад северног Атлантика са центром око Исланда, зими је израженији.

203. Испаравање – процес преласка воде из течног или чврстог у гасовито стање, водену пару, која се распоређује у ваздуху; важан је климатски елеменат.

204. Испаритељ – инструмент за мерење испаравања (тачније испарљивости).

205. Источни ветрови – стални ветрови који полазе из поларних области високог притиска према субполарним појасевима ниског притиска, али због Земљине ротације скрећу ка западу.

206. Јаук – фенски ветар који дува са Караванки у Целовачку котлину.

207. Језгра кондензације – хигроскопне честице у атмосфери на којима почиње кондензација водене паре.

208. Језеро хладног ваздуха – појава да се расхлађен ваздух спусти са планинских врхова у неко удубљење у рељефу, ту се нагомила и тако образује температурну инверзију.

209. Јесен – једно од прелазних доба године (у климатологији обухвата на северној хемисфери: септембар, октобар и новембар, а на јужној: март, април и мај).

210. Јоносфера – други назив за термосферу због присуства јонизованих честица; у њој настаје поларна светлост.

211. Југо – јужни (југоисточни) ветар који дува преко зиме у Медитерану; сув је и врео при поласку из северне Африке, али прелазећи преко мора постаје влажан и топао ветар.

212. Јужина – врло јак југо.

213. Јужни фен – циклонски фен који дува са југа низ северне падине планина.

214. Јужноазијски минимум – сезонски активни центар, односно област сниженог ваздушног притиска која се образује лети у простору од Сахаре до северне Индије.

215. Јужноамерички минимум – сезонски активни центар, односно област сниженог ваздушног притиска која се образује лети изнад јужног дела јужне Америке, термичког је порекла.

216. Јужноамерички максимум – сезонски активни центар, односно област повишеног ваздушног притиска која

се образује зими изнад јужног дела јужне Америке, термичког је порекла.

217. Јужноатлантски максимум – стални активни центар, односно област високог притиска динамичког порекла изнад јужног дела Атлантског океана.

218. Јужноафрички максимум – сезонски активни центар, односно област повишеног ваздушног притиска која се образује зими изнад јужне Африке, термичког је порекла.

219. Јужноафрички минимум – сезонски активни центар, односно област сниженог ваздушног притиска која се образује лети изнад јужне Африке, термичког је порекла.

220. Јужноиндијски максимум – стални активни центар, односно област високог притиска динамичког порекла изнад јужног дела Индијског океана

221. Јужнопацифички максимум – стални активни центар, односно област високог притиска динамичког порекла изнад јужног дела Тихог океана

222. Калме – тишине, време без ветра.

223. Канадски антициклон – исто што и севeрноамерички максимум.

224. Карте баричке топографије – висинске карте времена, рађене према подацима радиосондирања, на којима је изохипсама представљена висина изобарске површине у тзв. геопотенцијалним метрима.

225. Каскада – појава да се велика количина воде коју је усисала тромба са неке водене површине сручује са висине на неком другом месту.

226. Катабатички ветар – ветар који дува са планинских врхова према долини.

227. Кварнеро – стари назив за буру (из њега се може закључити где она најчешће дува).

228. Кипарски минимум – област ниског ваздушног притиска у којој се зими образују циклони када са севера продре хладан ваздух и обилазећи Таурус доспе јужно од њега над топло Средоземно море (представља важно циклогенетско подручје).

229. Киша – најважнија врста високих падавина, која преставља падање водених капи које се јасно примећују (пречника преко 0,5 mm) на тло.

230. Киселе кише – падавине са киселошћу већом од уобичајене (pH знатно испод 5,6) услед велике количине растворених киселих гасова (пре свих SO_2).

231. Кишна сенка – смањивање падавина на заветреној страни планинске баријере, јер се ваздушна маса ослободи влаге на наветреној страни приликом издизања уз планинске стране.

232. Кишни период – више узастопних дана са падавинама ≥ 0,1mm.

233. Кишни фактор – климатски индекс који показује степен влажности неке области; представља однос количине падавина и температуре ваздуха у неком периоду.

234. Кишомер – инструмент за мерење количине падавина.

235. Класификација клима – сврставање сличних клима у групе које имају мање или више тачно одређене карактеристике.

236. Клима – уобичајене промене времена у неком месту; или просечно стање времена узимајући у обзир и просечна и екстремна одступања.

237. Клима засада – посебна клима (микроклима) која се образује унутар самоникле травне или ниске културне вегетације.

238. Клима шума – посебна клима (микроклима) која се образује у шумама, слична је клими засада, али има и бројне различитости што зависи од врсте и старости дрвећа и др.

239. Клима инструменталног периода – клима коју човек прати од момента проналаска инструмената за мерење величина стања атмосфере; најдужи непрекинути низ потиче из Холандије, од почетка XVIII века.

240. Климат – основна категорија (највишег реда) у класификацији климе појединих делова Земљине површине (дели се на категорије нижег реда: типове, подтипове, варијанте и сл.)

241. Климатографија – део климатологије који проучава климатске одлике неког места или територије ("опис" климе).

242. Климатологија – наука која се бави проучавањем климе: климатских одлика неког места или територије, услова под којим се клима образује, променама климе и утицајем климе на човека, биљни и животињски свет.

243. Климатолошки термини – 0700, 1400 и 2100 час по средњем месном времену (што значи да свака станица има своје време осматрања).

244. Климатска зоналност – законита (географска) диференцијација климатских одлика простора на Земљи у зависности од географске ширине (ширинска зоналност) и надморске висине (висинска зоналност).

245. Климатска места – места са одређеним климатским карактеристикама погодним за здравље људи, односно лечење извесних обољења.

246. Климатска разгледница – сумарни графички приказ вредности (тока) више климатских елемената неког места (метода очигледног приказивања климе).

247. Климатска регионализација – издвајање региона са сличним климатским карактеристикама.

248. Климатске станице – метеоролошке станице основне мреже које врше осматрања и мерења у климатолошким терминима за потребе климатологије, хидрологије и агрометеорологије.

249. Климатски елементи – величине средњег стања атмосфере, основни показатељи климе; представљају просечне вредности метеоролошких елемената

250. Климатски индекси – комплексни климатски показатељи, тј. величине које се израчунавају из више климатских елемената (имају за циљ да једном бројком окарактеришу климу неког места или простора).

251. Климатски модификатори – климатски фактори; мењају средње вредности климатских елемената, па су самим тим модификатори (измењивачи) климе.

252. Климатски оптимум – климатски врло повољно раздобље у периоду Атлантика; температуре су на северној хемисфери биле 2–4°C више него данас, а истовремено је било влажно у Сахари (њено насељавање).

253. Климатски период – вишегодишњи временски интервал унутар којег се вредности климатских елемената могу узети да репрезентују климу.

254. Климатски појасеви – зоне на Земљи са одређеним климатским карактеристикама.

255. Климатски профил – приказивање расподеле вредности неких климатских елемената изнад профила топографске површине (климатски елеменат се доводи у везу са надморском висином, облицима рељефа итд.).

256. Климатски систем – комплексан географски подсистем (организована целина) састављен од делова (компонената) између којих постоје сложене узајамне интеракције; то је механизам који формира климу, а састоји се из 6 компонената: атмосфере, океана, копна, леденог покривача, биљног покривача и деловања човека.

257. Климатски тренд – промена климе коју одликује благ, монотони раст или пад вредности климатских елемената са једним максимумом и једним минимумом на крајњим тачкама посматраног периода.

258. Климатски фактори – спољашњи и унутрашњи утицаји који се у оквиру климатског система дугорочно испољавају на атмосферу.

259. Климаграм – дијаграм на коме је заједно приказан ток температуре и ток падавина (старији назив за климатограм).

260. Климатограм – графички приказ годишњег тока било која два климатска елемента.

261. Колебање климе – "промене" вредности климатских елемената унутар једног климатског периода при чему

се њихове средње вредности не мењају.

262. Коефицијент пропустљивости – однос који показује колико од сунчеве зрачне енергије која дође до горње границе атмосфере доспе до површине Земље.

263. Компресија – сабијање ваздуха.

264. Конвективне падавине – генетски тип падавина које се јављају из облака насталих издизањем и хлађењем загрејаног приземног ваздуха.

265. Конвекција – струјање топлог ваздуха од земље увис

266. Кондензација – прелазак водене паре у течно стање.

267. Кондензациона језгра – хигроскопне чврсте или течне честице које лебде у атмосфери и на којима почиње кондензација водене паре и тако се образују водене капљице магле или облака.

268. Кондензациона топлота – топлота која се ослобађа при преласку воде из гасовитог у течно стање: (износи 2500 kJ по литру воде).

269. Кондукција – провођење топлоте са једног на други крај неког чврстог тела.

270. Континентална ваздушна маса – варијанта неке зоналне ваздушне масе која се образује под утицајем великих копнених површина.

271. Континентална клима – клима која се образује под утицајем карактеристичних особина копна (изнад великих континенталних површина, посебно на северној хемисфери).

272. Коњске ширине – појас суптропских тишина, где због силазног струјања ваздуха нема ветра (у време једрењака пловидба кроз ову област је била дуга те су коњи превожени из Европе у Америку цркавали због недостатка хране и воде, а морнари их бацали у море).

273. Копнењак – периодични ветар који дува током ноћи са копна на море.

274. Корпускуларна радијација – излучивање протона и електрона са активних области Сунца, посебно пега (битна за јонизацију атмосфере, магнетне буре и поларну светлост).

275. Кошава – слаповит и сув, често врло јак, југоисточни ветар који дува у зимској половини године у северној Србији.

276. Краткоталасно зрачење – зрачење тела на високој температури (нпр. зрачење Сунца); оно је таласних дужина испод 4μm.

277. Крива осунчавања – графички приказ тока осунчавања за последњих 600.000 година, који је утврдио Милутин Миланковић на основу промена елемената Земљине путање.

278. Криптоклима – клима затворених простора

279. Крупа – врста високих падавина у облику округластих белих непрозрачних трошних зрна (2–5mm) који падају обично са снегом или кишом и при томе се распрскавају.

280. Кумулонимбус – *гомиласто–кишни* облак великог вертикалног развитка, који представља виши стадијум развоја кумулуса; то је таман масиван олујни облак из кога се излучују пљусковите кише и град.

281. Кумулус – *гомиласт*, бео и дебео, низак облак са готово хоризонталном основом и врхом у облику куполе, лопте или пласта сена; састоји се од водених капљица, али не даје падавине осим у тропским областима.

282. Ла Ниња – поремећај климатских прилика, феномен у централној и источној тропској зони Пацифика у периоду јаких пасатских ветрова и ниске температуре мора; траје 3 до 7 година (назив на шпанском значи девојчица).

283. Лабилна ваздушна маса – нестабилна ваздушна маса, са вертикалним ваздушним струјањима (термички градијент је већи од адијабатског).

284. Ламбертов закон – интензитет директног Сунчевог зрачења пропорционалан је синусу упадног угла Сунчевих зрака (косинусу географске ширине).

285.Латентна топлота – топлота која је утрошена за испаравање воде и која је "везана" у воденој пари.

286.Лахор – најслабији ветар, јачине 1 степен по Бофоровој скали.

287.Лебић – западни или југозападни ветар у Средоземљу; лети свеж, а зими доноси кишу (снег).

288.Леванат – источни ветар на Јадрану који дува равномерно при кишовитом времену и умереној хладноћи; генетски, то је на исток "скренута" бура.

289.Ледена магла – лебдење многобројних сићушних кристала леда у атмосфери које смањује видљивост на површини Земље; јавља се при врло ниским температурама.

290.Ледени дан – дан у коме је максимална температура ваздуха испод 0 °C.

291.Лесте – загушљив и сув источни ветар који дува из Сахаре; на Мадери је знак за приближавање депресије.

292.Лето – најтоплије доба године (на северној хемисфери обухвата јун, јул и август, а на јужној децембар, јануар и фебруар).

293.Летња половина године – топла половина године, која на северној хемисфери обухвата период од априла до септембра, а на јужној обрнуто.

294.Летњи дан – дан у коме је максимална температура ваздуха износила преко или бар 25°C.

295.Литометеори – појаве које се састоје од лебдећих или ветром са тла издигнутих честица, већином у чврстом, а мање у течном стању.

296.Локална клима – клима једног места, локалитета: града, шуме, планинских падина, станишта (хијерархијски претпоследњи ниво изучавања климе).

297.Лоптаста муња – светлећи објекат у ваздуху, који се креће, а настаје као последица постојања атмосферског електрицитета и опстаје без спољашњег дотока енергије.

298.Луксметар – инструмент за мерење осветљености, односно интензитета Сунчевог зрачења у видљивом делу спектра.

299.Љутина – излучивање снега у виду ледених иглица и плочица при врло ниским температурама и стабилном времену.

300.Магла – замућеност приземног слоја ваздуха при чему је хоризонтална видљивост смањена испод 1km.

301.Магла ваздушних маса – свака магла која настаје унутар једне ваздушне масе; то је прва група магли (магле образоване хлађењем, магле образоване испаравањем и магле планинских падина).

302.Магла планинских падина – магла која се образује адијабатским хлађењем ваздуха који се издиже уз падине.

303.Магла тропског ваздуха – адвективна магла која настаје струјањем топлог тропског ваздуха према вишим ширинама.

304.Магнетосфера – простор око Земље у коме се може регистровати њено магнетно поље (због утицаја Сунчевог ветра, јонизованих честица емитованих са Сунца, линије магнетног поља су нешто деформисане у односу на идеалан диполни облик).

305.Маестрал – слаб северозападни ветар на Јадрану у топлом делу године; дува у току дана с мора.

306.Маине - исто што и калме.

307.Макроклима – клима континената, океана или зона; хијерархијски други по величини ниво изучавања климе.

308.Максимални термометар – инструмент за мерење највише температуре ваздуха у неком периоду.

309.Мало ледено доба – хладно раздобље између 1430. и 1850. године кад се у Европи јавио низ врло хладних зима.

310.Маритимна ваздушна маса – варијанта зоналне ваздушне масе која се образује деловањем великих водених маса.

311.Маритимна клима – клима која се образује под утицајем карактеристичних особина великих водених површина.

312.Математичка клима – исто што и соларна клима.

313.Маурицијски антициклон – исто што и јужноиндијски максимум.

314.Маховитост ветра – непрекидна промена брзине ветра при чему он може на тренутак и да престане; манифестује се као ударност.

315.МДК – максимално дозвољена концентрација (mg/m^3) штетних материја у ваздуху.

316.Медитеранска клима – приморска суптропска клима, која има посебне одлике: жарка или топла лета и сезонски распоред падавина (суво лето и влажну зиму).

317.Медитерански минимум – сезонски активни центар, односно област сниженог ваздушног притиска која се образује зими изнад топлог Средоземног мора.

318.Мезоклима – клима појединих низија, планина, мора, великих речних долина; хијерархијски средњи ниво изучавања климе.

319.Мезопауза – прелазни слој између ниже мезосфере и више термосфере.

320.Мезосфера – трећи (средњи) слој атмосфере, који лежи на висини између 55km и 80km; у њој температура опада са око +50°C до - 80°C.

321.Мелиорација климата – делатност човека усмерена на побољшање микроклиматских и мезоклиматских услова.

322.Месна клима – исто што и локална клима.

323.Метеори – атмосферске појаве.

324.Метеорологија – наука о физичким појавама и процесима у атмосфери.

325.Метеоролошке кућице – заклони изграђени од размакнутих дрвених дашчица беле боје на 2m висине изнад тла, у којима су смештени метеоролошки инструменти (заклоњени од директног Сунчевог зрачења, али изложени слободном струјању ваздуха).

326.Метеоролошке станице – организационе јединице метеоролошке службе које врше осматрања и мерења метеоролошких елемената и појава.

327.Метеоролошки елементи – величине (показатељи) тренутног физичког стања атмосфере.

328.Метеоролошки рат – деловање човека на атмосферу и њене компоненте са циљем да се изазову појаве које би онеспособиле или уништиле непријатеља.

329.Метеоролошки годишњаци – званичне публикације (издања) ХМЗ која садрже таблице измерених вредности метеоролошких елемената на метеоролошким станицама у току једне године.

330.Метеоромедико прогноза – прогноза утицаја предстојећих временских промена на организам човека, пре свега оболелих лица.

331.Мећава – снег са тла ношен ветром тако да је и вертикална видљивост смањена.

332.Микроклима – клима малог простора: мале шуме, пропланка, малог језера, дела града, парка; као и малих објеката агеографске величине: листа, цвета, круне дрвећа, мравињака; представља најнижи ниво проучавања климе.

333.Микроклиматологија – дисциплина која се бави проучавањем микроклиме.

334.Милибар – хиљадити део бара, јединица за мерење ваздушног притиска која се најчешће користи у климатологији (1mb = 100Pa = 0,75mmHg).

335.Минимални термометар – инструмент за мерење најниже температуре ваздуха у неком периоду.

336.Мираж – исто што и оптичка варка.

337.Мистрал – хладан северни ветар који дува обично зими у долини Роне и представља продор арктичког ваздуха између Пиринеја и Алпа у Медитеран.

338.Млазни ветрови – снажно узано западно струјање ваздуха (250–400 km/h) у вишим слојевима тропосфере или у стратосфери са великим вертикалним и хоризонталним померањем осе струјања.

339.Монсуни – сезонски ветрови са полугодишњим периодом, који дувају

са мора на копно или обрнуто (назив потиче од арапске речи *mausim* што значи сезона).

340.Монсунска магла – адвективна магла која настаје у топлом делу године када топао ваздух са копна доспе изнад хладније површине мора.

341.Морска магла – адвективна магла која настаје када топли морски ваздух доспе изнад хладне површине мора; магла на сутоку топлих и хладних морских струја.

342.Морска пијавица – тромба на мору; случај водене пијавице.

343.Мраз – појава да је температура на површини тла 0°С или нижа (при мразу се образује слана, па се често ова два термина поистовећују).

344.Мразни дан – дан у коме се температура ваздуха спустила испод 0°С.

345.Муња – електрични удар (пражњење) између два пола наелектрисања (два облака, облака и Земљине површине и сл.), тј. брзо кретање јона кроз ваздух које у њему изазива велико загревање и учини га видљивим .

346.Навадос – катабатички ветар који дува са планина у високе долине у Еквадору; ваздух је охлађен ноћу у контакту са снегом и ледом.

347.Негативне падавине – појава (на Антарктику и Гренланду) да снег стално "пада", дува ветар и на крају снега има мање него на почетку; последица је одношења снега ветром, када не знамо да ли уопште снег пада или га ветар носи из другог подручја.

348.Небеско зрачење – исто што и дифузно зрачење.

349.Непогоде – поремећаји у атмосфери при којима се испољавају разорни ефекти на Земљиној површини; праћене развојем кумулонимбуса, јаким ветром, пљусковима, електричним пражњењем и понекад градом.

350.Ниво кондензације – висина на којој почиње кондензација водене паре у ваздуху који се издиже.

351.Нимбостратус – *слојевито–кишни* облак, дебео, тамносиве боје, који се састоји из крупних капљица воде или пахуљица снега; из њега пада обилна киша или снег.

352.Ниска магла – исто што и приземна магла.

353.Нордер – врло јак и хладан северни ветар који дува зими у долини Мисисипија (везан је за пролазак депресије).

354.Нормални климатски период – климатски период од 30 година (по СМО).

355.Норте – северни ветар који као продужетак нордера из САД дува у Централној Америци.

356.Ноћник – ветар који ноћу дува са планинских врхова према долинама.

357.Обална магла – адвективна магла која настаје лети када топли ваздух са копна доспе на хладније море.

358.Обичне метеоролошке станице – исто што и климатске станице.

359.Облак – скупина водених капљица или кристала леда или оба заједно.

360.Облачан дан – дан у коме је средња дневна облачност изнад осам десетина.

361.Облачност – степен покривеност неба облацима; представља важан климатски елеменат.

362.Озон – алотропска модификација (троатомни молекул) кисеоника (O_3), гас без боје; представља важан састојак атмосфере јер апсорбује Сунчево ултраљубичасто зрачење.

363.Озоносфера – слој у атмосфери (део стратосфере) са великом концентрацијом озона (озона има између 10 и 55 km, али највише између 22 и 25 km висине).

364.Озонска рупа – област оштећења озоносфере у коме је концентрација озона мања од уобичајене.

365.Ојмјакон – град у једној планинској долини у Јакутији (Сибир) где је измерено –77,8°С.

366.Оклузија – затварање циклона; претпоследњи стадијум у његовом развоју.

367.Око олује – простор тишине, ведри део (због силазних струјања) у средишту тропског циклона са

изразито ниским ваздушним притиском (пречника до 45km).

368.Олуја – јак ветар који ломи гране и повија јача стабла, јачине је 8 степени по Бофору а брзине око 70 km/h.

369.Омброграф – синоним за плувиограф.

370.Оморина – појава високе температуре ваздуха уз велику релативну влажност и обично одсуство ветра; биоклиматски важна појава јер отежава испаравање са коже.

371.Оптимална криптоклима – криптоклима која изазива осећај удобности у организму човека.

372.Оптичка варка – појава да се у ваздуху виде различити непостојећи предмети и фигуре, често увеличани и деформисани, који су постојани или се таласају; настаје као последица кривљења светлосних зрака при проласку кроз слојеве ваздуха различите густине, што се јавља када се температура Земљине површине знатније разликује од температуре ваздуха изнад ње: може бити доња, испод хоризонта, ако се јави изнад јако загрејаних површина, или горња, изнад хоризонта, ако се јави изнад хладних површина.

373.Оптичка маса атмосфере – број који показује кроз колико пута већу дебљину атмосфере морају проћи Сунчеви зраци кад падају косо него кад падају вертикално на површину Земље (зависи од висине Сунца, али и од ваздушног притиска).

374.Општа циркулација атмосфере – свеукупност основних облика хоризонталних и вертикалних кретања којима се остварује размена ваздушних маса и топлоте великих размера у атмосфери.

375.Оркан – локални назив за тропске циклоне у Пацифику (по Бофору то је најјачи ветар – 12 степени).

376.Орографска депресија – исто што и заветринска депресија.

377.Орографска оклузија – спајање два фронта иза орографске препреке, пошто су се претходно раздвојила да би ту препреку обишла.

378.Орографске падавине – генетски тип падавина које се јављају из облака насталих издизањем ваздушних маса уз планинске стране (принудном ковекцијом).

379.Острво топлоте – појава да је температура ваздуха на неком месту виша него у околини.

380.Осунчавање – трајање Сунчевог сјаја; изузетно важан параметар Сунчевог зрачења као климатског елемента.

381.Оштро – јужни ветар на Јадрану.

382.Падавине – течни или чврсти облици воде који који доспевају на Земљину површину из атмосфере или се на њој образују из водене паре која се налази у ваздуху; један је од најважнијих климатских елемената.

383.Падавински дан – дан у коме се излучило $\geq$ 0,1mm падавина (најмања мерљива количина).

384.Палеоклиматологија – дисциплина која проучава промене и колебања климе у геолошкој и историјској прошлости.

385.Памперо – олујан и хладан југозападни ветар који дува у пампама и атлантском приморју Јужне Америке између 30° и 40° ј. ш. зими; у вези је са кретањем хладног фронта.

386.Папагајо – хладан северни ветар који дува у унутрашњости Мексика, сличан нордеру у САД и нортеу на Мексичкој обали.

387.Параметар климатског елемента – показатељ, карактеристична величина, неког климатског елемента.

388.Пасати – стални ветрови који дувају из суптропског појаса високог ваздушног притиска према екваторском појасу ниског притиска, а због Земљине ротације скрећу ка западу (од шпанске речи *passata,* што значи превоз).

389.Пасатна инверзија – инверзија температуре у тропима; настаје супсиденцијом у суптропским антициклонима уз расхлађивање доњих слојева ваздуха хладним морским струјама.

390.Паскал – јединица за мерење притиска у физици (Pa) и једнака је

притиску који врши сила од једног њутна на површину од једног квадратног метра.

391. Пепео – чврсте ситне честице, неиспарљив производ који заостаје после сагоревања.

392. Перхумидан – врло влажан.

393. Пешчана магла – лебдење у атмосфери прашине или ситних честица песка подигнутих са тла прашинском или пешчаном олујом.

394. Пијавица – случај појављивања тромбе: изнад водених површина, када усисава воду па се назива *водена пијавица*, или изнад пешчаних површина, где усисава песак па се назива *пешчана пијавица*.

395. Пирхелиометар – инструмент који мери интензитет директног Сунчевог зрачења у џулима (апсолутни актинометар).

396. Планетарни фронт – чест назив за поларни фронт (због значаја који има у формирању вантропских циклона).

397. Планинска болест – последица недовољне количине кисеоника у организму која се јавља на великим висинама услед смањеног удела кисеоника у ваздуху.

398. Планинска клима – варијанта климе која се образује на великим висинама.

399. Планински ветар – исто што и ноћник.

400. Плувијал – влажно раздобље.

401. Плувиограф – инструмент који непрекидно бележи количину падавина.

402. Плувиометријски ексцес – разлика између стварне месечне висине падавина у ‰ и равномерно расподељене месечне висине падавина у ‰.

403. Плувиометријски коефицијент – однос између стварне месечне висине падавина у ‰ и равномерно расподељене месечне висине падавина у ‰.

404. Плувиометријски режим – расподела годишње количине падавина по месецима или годишњим добима.

405. Поветарац – слаб ветар јачине 2 степена по Бофору.

406. Погранични слој – део тропосфере између приземног слоја и слободне атмосфере, на висини између 100m и 1500m.

407. Поднебље – исто што и клима.

408. Пол хладноће – област са најнижим температурама на Земљиној површини; мења свој положај у току године: у јануару је у североисточном Сибиру (Јакутија), а у јулу је на Антарктику.

409. Поларна клима – клима у области полова; има посебне одлике: ниске температуре, малу количину падавина, поларну ноћ и дан и два годишња доба.

410. Поларна светлост – (Aurora polaris) светлење разређених гасова атмосфере под утицајем јонизованих честица које емитује Сунце (најчешће се јавља око магнетних полова Земље).

411. Поларни ваздух – ваздушна маса која се формира у умереним ширинама.

412. Поларни ветрови – исто што и источни ветрови.

413. Поларни фронт – фронт који раздваја поларни и тропски ваздух.

414. Поледица – врста ниских падавина која настаје када ситне прехлађене капи воде падају на тло или предмете на њему чија је температура испод 0°C, одмах се мрзну и стварају тако ледену кору.

415. Полутанти – све материје које изазивају загађивање атмосфере (по латинској речи *pollutio*, што значи прљање.

416. Поненте – назив за западне ветрове у Медитерану.

417. Поремећаји у атмосфери – све синоптичке творевине које настају формирањем макар једне затворене изобаре; иако обухватају различите категорије често се поистовећују са циклонима.

418. Породица циклона – низ или серија циклона који се крећу један за другим.

419. Постфронтална магла – магла која се формира интензивним испаравањем после проласка ваздушног фронта.

420. Прапасати – ветрови који дувају изнад пасата (до 10km висине) у

истом смеру, али су веће моћности од њих.

421. Прашина – ситне чврсте честице, чине их различити минерали, које подиже ветар са тла (издваја се и антропогена прашина).

422. Предфронтална магла – магла испред ваздушног фронта која се образује интензивним испаравањем са тла и са кишних капи.

423. Приземни слој – најнижи део тропосфере са просечном висином око 100m, односно до горње границе радијационих магли и приземних инверзија температуре.

424. Приземна магла – радијацијска магла у приземном танком слоју ваздуха (до 200m).

425. Приморска магла – адвективна магла која настаје зими када топао морски ваздух продре на хладно копно.

426. Притисак водене паре – мера влажности ваздуха која представља парцијални притисак водене паре у укупном ваздушном притиску.

427. Провидност атмосфере – способност атмосфере да пропушта радијацију.

428. Прозрачност – исто што и провидност атмосфере.

429. Пролеће – обухвата у климатологији на северној хемисфери месеце март, април и мај, а на јужној септембар, октобар и новембар.

430. Промена времена – непрекидна измена величина стања атмосфере.

431. Промена климе – измена средњих вредности климатских елемената између два климатска периода.

432. Противзрачење атмосфере – израчивање топлоте од стране загрејане атмосфере према Земљиној површини; загрејана је услед терестричког зрачења.

433. Психрометар – инструмент од једног сувог и једног влажног термометра који показује температуру ваздуха и степен његове влажности.

434. Пуленат – западни ветар на Јадрану

435. Пуненат – исто што и пуленат.

436. Пурго – североисточни хладни ветар у Сибиру, који често доноси снег.

437. Путање циклона – устаљени правци кретања циклона.

438. Пустињски ђаво – краткотрајна пешчана олуја на малом простору, до неколико метара у пречнику; манифестује се издизањем песка јаким турбулентним ветром.

439. Радијација – исто што и зрачење (у климатологији подразумева Сунчево зрачење).

440. Радијациони биланс – биланс зрачења неке површине; обично се односи на биланс Сунчевог зрачења на Земљиној површини.

441. Радијациона магла – магла која настаје хлађењем приземног слоја ваздуха од подлоге, која губи топлоту израчивањем.

442. Радио–сонда – апарат који прикачен за балон мери различите параметре стања атмосфере на висини (у тропосфери и стратосфери) и податке шаље радијом на земљу.

443. Реална клима – клима која стварно влада на Земљи, настаје под утицајем географских фактора (за разлику од соларне климе).

444. Регионална клима – клима региона; издваја се на картама ситног размера (1:1.000.000 и ситнијем).

445. Режим времена – устаљени или просечни ток времена, користи се за дефинисање климе.

446. Релативна влажност – мера влажности ваздуха која представља степен засићености ваздуха воденом паром.

447. Роса – врста ниских падавина која настаје кондензовањем водене паре на површини Земље и предметима који су се расхладили испод температуре росне тачке.

448. Росбијеви таласи – исто што и дуги таласи.

449. Росна тачка – температура на којој је ваздух потпуно засићен воденом паром.

450. Росуља – падавине у виду врло ситних капљица које због мале величине као да лебде у ваздуху и које се поводе и за најмањим кретањем ваздуха (пречник им је мањи од 0,5mm).

451.Ружа ветрова – графички приказ (поларни дијаграм) честине и брзине ветрова из различитих праваца.
452.Самум – сув, врео и јак ветар који дува у пустињама Арабије и сев. Африке; носи много песка и пешчане прашине.
453.Сан Луј – место у Мексику где је 11. августа 1933. измерена температура од 57,8°C
454.Сарат – сув и врео ветар у Мароку (дува из Сахаре).
455.Сахарска депресија – исто што и јужноазијски минимум.
456.Светска метеоролошка организација – специјализована агенција ОУН за проучавање атмосфере (времена и климе).
457.Севање – појава да се виде муње или одблесци од њих, а не чује се грмљење.
458.Северни фен – антициклонски фен који дува са севера низ јужне падине планина.
459.Северноамерички минимум – сезонски активни центар, односно поље сниженог ваздушног притиска које се образује лети изнад Северне Америке са центром у западном делу Сједињених америчких држава и северном Мексику.
460.Северноатлантски минимум – исто што и исландски минимум.
461.Северноопацифички максимум – стални активни центар, односно поље високог ваздушног притиска које постоји изнад северног Пацифика са центром изнад Хавајских острва.
462.Северноамерички максимум – сезонски активни центар атмосфере, односно поље високог ваздушног притиска које се образује зими изнад Северне Америке.
463.Седефасти облаци – облаци ситних капљица прехлађене воде на висини између 20 и 30km.
464.Секуларне промена климе – дугопериодске (вековне) промене вредности климатских елемената.
465.Секундарни антициклон – затворене изобаре у баричком гребену.
466.Секундарни циклон – затворене изобаре у баричкој долини.
467.Селективна апсорпција – појава апсорбовања зракова одређених таласних дужина од стране гасова и честица у атмосфери.
468.Семиаридност – полусушност
469.Семихумидан – полувлажан.
470.Сеоски ветрови – струјање ваздуха из околине ка граду као својеврсној сталној "депресији", тј. простору топлијег и ређег ваздуха.
471.Сибирски антициклон – исто што и азијски максимум.
472.Симпсонова хипотеза – замисао по којој се клима на Земљи мења услед промене интензитета Сунчевог зрачења.
473.Синоптичка карта – временска карта, односно специјална географска карта на којој је помоћу симбола и бројева приказано стање времена на метеоролошким станицама у одређеном тренутку.
474.Синоптичке станице – метеоролошке станице основне мреже које врше осматрања и мерења у синоптичким терминима за потребе прогнозе времена, климатологије, хидрологије и агрометеорологије
475.Синоптички термини – термини за метеоролошка осматрања јединствени у целом свету; рачунају се на свака три сата по гриничком времену: 0000, 0300, 0600 итд.
476.Сипљење – исто што и росуља.
477.Слана – врста ниских падавина која настаје сублимацијом водене паре на земљишту и трави када се расхладе испод 0°C.
478.Слаповити ветар – ветар који се са планине "руши" у суподину (као водопад или слап).
479.Слеђена киша – киша чије се капљице леде у моменту судара са тлом, са предметима на површини Земље или на ваздухопловима у лету.
480.Слободна атмосфера – слој тропосфере, који лежи између пограничног слоја и горње границе тропосфере; овде се образују сви типови облака и

са изузетком високих планина не осећа се утицај рељефа на ветар.

481.Смог – градска магла, настаје када се водене капљице у ваздуху помешају са честицама дима и отпадним гасовима.

482.Снег – врста високих падавина која настаје постепеном и спором сублимацијом водене паре, при чему се шестоугаони ледени кристали спајају у различите облике (снежне пахуљице).

483.Снегождер – назив за фен у северној подгорини Алпа, који зими и у пролеће брзо отапа снег.

484.Снежна граница – појас (висински и ширински) изнад којег се снег нападао у току зиме лети не отапа нити испари него сачека следећу зиму и тако се нагомилава и претвара у леднике.

485.Снежни покривач – слој који настаје падањем и задржавањем снега на површини Земље; представља посебну врсту подлоге и важан је климатски елеменат.

486.Солано – топао и влажан источни ветар у Шпанији лети, понекад доноси кишу (на Јадрану левантино).

487.Соларна клима – клима која се образује само под утицајем Сунца; хипотетичка клима на равној и хомогеној Земљиној кугли без атмосфере.

488.Соларна константа – количина Сунчеве енергије која доспе на јединичну површину нормалну на правац Сунчевих зрака на горњој граници атмосфере у јединици времена (износи 1,38kW/m^2).

489.Специфична влажност – количина водене паре у грамима у једном килограму ваздуха.

490.Сребрнасти облаци – танки облаци састављени од ледених кристала на висини 80–85km (сребрнасто–плавичастог сјаја и кроз њих се види Сунце).

491.Стабилна ваздушна маса – ваздушна маса у којој нема вертикалних струјања (термички градијент је мањи од адијабатског); нарочито је велика стабилност ваздуха при температурним инверзијама.

492.Стабилни облаци – облаци створени при лепом времену, без узлазних ваздушних струјања.

493.Стадијал – хладније раздобље у оквиру глацијала.

494.Стање дискомфора – осећаји човека у непогодној криптоклими.

495.Стање комфора – осећаји човека у оптималној криптоклими.

496.Стационаран фронт – непокретни фронт дуж кога се ваздушне масе крећу једнаким брзинама у супротном смеру.

497.Степен континенталности – климатски индекс који показује величину утицаја мора на климу; израчунава се из вредности годишње и дневне амплитуде температуре и дефицита засићености, уз уважавање географске ширине.

498.Стратокумулус – *слојевито–гомиласти* облак који у виду белих или сивих крупнијих гомила покрива већи део неба; из њега не пада киша, али понекад пада слаб снег.

499.Стратопауза – прелазни слој између стратосфере и мезосфере.

500.Стратосфера – други слој атмосфере, који лежи између 8–18 km и 50–55km; некада се мислило да су гасови у њој распоређени у слојевима.

501.Стратус – *слојевити* облак најближи Земљиној површини, који покрива цело небо и подсећа на густу маглу; обично излучује ситнећу кишу или слаб снег.

502.Сублимациона топлота – топлота која се ослобађа при директном преласку водене паре у чврсто стање (износи 2840 kJ по килограму леда).

503.Сува магла – магла која настаје када се ваздух испуни чврстим честицама дима и чађи после великих пожара.

504.Сува мутноћа – исто што и сува магла.

505.Суви ваздух – ваздух без примеса.

506.Суви лед – чврсти угљен–диоксид, који се употребљава за хлађење јер при сублимацији (на –79°C) један

грам сувог леда узима из околине 596 kJ топлоте.

507.Суградица – прозирна ледена зрнца сферног или неправилног облика пречника највише 5 mm која одскачу када ударе о чврсто тло.

508.Сумаглица – појава смањене видљивости, најмање до 1km, услед присуства (замућености ваздуха) веома ситних водених капљица које лебде у ваздуху.

509.Сунчано гладовање – појава дуготрајног одсуствовања директног Сунчевог зрачења, карактеристична за зиме у субарктичком и арктичком појасу.

510.Сунчеве пеге – велике тамне површине на фотосфери чија је температура нешто нижа, око 4.500°C; појављују се у највећем броју приближно сваких једанаест година.

511.Сунчево зрачење – преношење енергије са Сунца на све стране у простор, као веома важан климатски елеменат представља целокупну енергију коју атмосфера и Земљина површина добијају од Сунца.

512.Супсиденција – спуштање ваздуха у атмосфери.

513.Суптропске тишине – појава отсуства ветрова у суптропским ширинама, која настаје због спуштања ваздуха и стварања појаса високог притиска.

514.Суптропски ваздух – ваздушна маса која се најчешће означава као тропски ваздух.

515.Суснежица – истовремено падање снега и кише.

516.Суспендоване честице – све честице које лебде у ваздуху: прашина, пепео, чађ, честице соли, споре биљака, бактерије и сл. (спадају у ваздушне примесе).

517.Суховеј – сув и врућ летњи ветар у Украјини.

518.Суша – појава условљена недостатком падавина уз деловање и других климатских елемената у смеру смањивања влажности; постоји атмосферска, физиолошка, и земљишна суша,

519.Сушни период – више узастопних дана без кише.

520.Тајфун – локални назив за тропске циклоне у Јапану и Кини.

521.Таласотерапија – лечење приморском климом и купањем у морској води.

522.Температура – мера за топлотно стање тела, има квалитативну вредност и изражава се у степенима (°).

523.Температура ваздуха – топлотно стање ваздуха; фундаментално важан климатски елеменат.

524.Температурна инверзија – појава да температура ваздуха расте са висином.

525.Температурна радијација – зрачење свих тела са температуром изнад апсолутне нуле; одређена је његовом температуром (најважнији је облик зрачења који Земља добија од Сунца).

526.Температурни појасеви – зоне на Земљи издвојене на основу положаја изотерми: годишње од 20°C и изотерме од 10°C најтоплијег месеца (топли, два умереан и два хладна).

527.Терестричко зрачење – израчивање Земљине површине.

528.Термичка непогода – врста непогоде која настаје као последица наглог издизања и хлађења прегрејаног ваздуха.

529.Термички екватор – линија која спаја места са највишим годишњим температурама (он није изотерма).

530.Термограф – инструмент који непрекидно бележи температуру ваздуха.

531.Термодинамички антициклон – антициклон који настаје у високим планинским подручјима услед јаког трења после проласка хладног фронта.

532.Термодромски коефицијент – термички коефицијент који показује маритимност или континенталност климата; израчунава се из односа разлике у температури октобра и априла према годишњој амплитуди температуре ваздуха.

533.Термометар – инструмент за мерење температуре (постоје више врста термометара, али најчешће као

термоелеменат користе живу или алкохол).

534.Термометарски заклон – исто што и метеоролошка кућица.

535.Термопауза – прелазни слој између термосфере и егзосфере.

536.Термосфера – слој атмосфере између 80 и 800km у коме температура непрекидно расте са висином; садржи јонизоване честице.

537.Тмуран дан – исто што и облачан дан.

538.Топла ваздушна маса – ваздушна маса која је топлија од подлоге (хлади се од ње).

539.Топли дан – исто што и летњи дан.

540.Топли појас – зона око екватора ограничена годишњом изотермом од 20°C.

541.Топли фронт – ваздушни фронт који се формира надирањем топле ваздушне масе на хладну.

542.Топлота – облик енергије (молекулска енергија), настаје од унутрашњег невидљивог кретања молекула које зависи од агрегатног стања тела; увек је везана за масу тела (количину) па има квантитативни вредност (јединица је џул, 1J).

543.Топлотна баријера – хипотетичко стање на Земљи када температура ваздуха порасте за 4°C и када се отапа целокупан морски лед.

544.Топлотни биланс – разлика у количини топлоте коју нека површина прима и издаје; обично се говори о билансу Сунчеве топлоте на Земљиној површини.

545.Топлотни појасеви – зоне на Земљи издвојене на основу расподеле Сунчевог топлотног зрачења у зависности од географске ширине (подела је извршена на основу положаја поларника и повратника па има одлике математичке климе: жарки појас, два умерена и два хладна појаса).

546.Топоклима – исто што и локална клима; првобитно је коришћен као синоним за микроклиму (Торнтвајт).

547.Торнадо – амерички назив за гигантски ваздушни вртлог, тромбу, врсту вихора (по шпанској речи "онај који се ковитла").

548.Тотализатор – метеоролошки инструмент за мерење падавина у тешко приступачним пределима.

549.Трамонтана – јак и хладан ветар који дува зими са севера на Јадрану и Егејском мору, долази преко планина (спада у исту породицу ветрова као и бура).

550.Трансмисиони коефицијент – исто што и коефицијент пропустљивости.

551.Транспирација – физиолошки процес одавања водене паре са површине биљака.

552.Трансформисање ваздушних маса – процес измене карактеристика ваздушних маса при њиховом удаљавању од места постанка и проласком преко подлоге која има другачије физичке особине од оне изнад које је маса формирана.

553.Тромба – врло јак ваздушни вртлог у виду сурле, која се спушта из доњих делова облака до тла, са скоро вертикалном или искошеном осом (реч је италијанског порекла и значи водени стуб).

554.Тропи – појас између повратника, жарки појас, унутар којег се Сунце може наћи у зениту; појас "зенитног кретање Сунца" у току године (од грчке речи *tropein*, што значи кретати се).

555.Тропопауза – прелазни слој између ниже тропосфере и више стратосфере.

556.Тропосфера – први, најнижи и најгушћи слој атмосфере у коме се дешава највећи број процеса и појава битних за климу.

557.Тропска клима – клима у тропском појасу; има посебне одлике: високу температуру и једно годишње доба.

558.Тропски ваздух – ваздушна маса која се формира у суптропским ширинама (суптропским антициклонима).

559.Тропски дан – дан са максималном температуром ваздуха већом или бар једнаком 30°C.

560.Тропска ноћ – дан у коме се температура ваздуха није спустила испод 20°C.

561. Тропски циклон – поље јако сниженог ваздушног притиска са разорним вртложним ветровима (чак и преко 65 чворова) и интензивним непогодама у тропским областима без појављивања фронтова.
562. Труба – исто што и тромба (у народу се још назива чеврнтија, вртуна и сврдлица).
563. Турбуленција – вртложење, премештање малих количина ваздуха при чему оне брзо замењују места у простору
564. Туча – исто што и град.
565. Умерени појас – климатска зона на Земљи ограничена повратником и поларником.
566. Умерена клима – клима умереног појаса, која има четири годишња доба.
567. Ураган – локални назив за тропске циклоне у Средњој Америци и САД.
568. Фамилија циклона – исто што и серија циклона.
569. Фатаморгана – исто што и оптичка варка.
570. Фен – сваки планински ветар (са планине) који доноси топлији ваздух од оног који је био пре тога.
571. Фенски зид – појас на заветреним странама планина (где се јавља фенски ефекат) у коме долази до ишчезавања облака.
572. Физичка клима – исто што и реална клима.
573. Фитофенологија – биолошка дисциплина која проучава законитости периодичних појава (фаза) у развићу биљака од почетка до краја вегетационог периода и њихову зависност од фактора спољне средине.
574. Фитофенолошке карте – карте које показују просторну и временску законитост појаве фаза развића биљака (користе се као индикатори климе).
575. Флуктуације климе – несталност климе, најчешће се поистовећује са колебањем климе.
576. Фотолиза – разградња молекула деловањем светлости.
577. Фотометар – исто што и луксметар.
578. Фотометеори – светлосне појаве у атмосфери, проузроковане одбијањем, преламањем, расипањем или интерференцијом Сунчеве или Месечеве светлости.
579. Фотосфера – видљиви део Сунчеве површине, састоји се од гасова чија је температура 6.000°C.
580. Фотохемијски смог – смог који под утицајем светлости Сунца подлеже различитим хемијским реакцијама.
581. Фронт – пресек фронталне зоне са површином Земље.
582. Фронт оклузије – фронт који настаје спајањем топлог и хладног фронта.
583. Фронтална зона – исто што и дисконтинуитетна површина.
584. Фронтална магла – магла која се јавља на раздвојној површини између две ваздушне масе, а настаје адвекцијом, засићеношћу ваздуха падавинама и адијабатским хлађењем при предфронталном паду притиска.
585. Фронтална плоча – исто што и дисконтинуитетна површина.
586. Фронталне непогоде – непогоде које се дешавају на додиру различитих ваздушних маса (на фронтовима).
587. Фронталне падавине – генетски тип падавина које се излучују у прелазној граничној зони између две ваздушне масе (на фронтовима).
588. Фронтогенеза – скуп атмосферских процеса који доводе до постанка фронтова.
589. Фронтолиза – процес ишчезавања фронтова.
590. Хабуб – врста пешчане олује на северу Судана, посебно карактеристична за околину Картума.
591. Хавајски антициклон – исто што и севернопацифички максимум.
592. Хајзерграф - врста климаграма код кога су вредности температуре приказане по ординати, а падавина по апсциси, и тачке са таквим "координатама" спојене дужима.
593. Хало – светао прстен око Сунца или Месеца, који настаје преламањем и одбијањем светлосних зрака на леденим кристалима цирусних облака (грчког је порекла и значи круг).

594. Хамсин – сув и врео јужни и југоисточни ветар у Египту, који дува са прекидима 50 дана после пролећне равнодневице.

595. Харикен – локални назив за тропске циклоне у централном Пацифику.

596. Харматан – врло сув источни ветар који дува зими у западној Африци (носи много песка из Сахаре).

597. Хедлијева ћелија – елеменат конвективне циркулације у тропском појасу; "стубац" унутар кога долази до вертикалног дизања ваздуха.

598. Хелиограф – инструмент за мерење трајања Сунчевог сјаја (осунчавања).

599. Хелиоелектране – замишљене електране у космичком простору око Земље које би претварале Сунчеву енергију у електричну и микроталасима је слале на Земљу.

600. Хигрограф – метеоролошки инструмент који мери и непрекидно бележи релативну влажност ваздуха.

601. Хигрометар – метеоролошки инструмент који мери релативну влажност вазуха.

602. Хигроскопне честице – честице које се влаже, тј. уз њих пријања вода или се у њој отапају.

603. Хидролошки циклус – комплексан процес кружења воде у природи.

604. Хидрометеори – појам којим се означавају сви облици падавина, али и магла (сви облици воде који лебде у атмосфери или падају на Земљу, осим облака).

605. Хидрометеоролошка служба – законски носилац организације метеоролошких и хидролошких осматрања (РХМЗ Србије, РХМЗ Црне Горе и ПХМЗ Косова и Метохије и Војводине).

606. Хладан фронт – ваздушни фронт који се формира надирањем хладне ваздушне масе на топлу.

607. Хладна ваздушна маса – ваздушна маса која је хладнија од подлоге (загрева се од ње).

608. Хладни појас – област на Земљи која лежи између поларника и пола.

609. Хладни талас – продор хладног Арктичког ваздуха у ниже ширине.

610. Хомоген низ – непрекинут (континуиран) низ података.

611. Хумидан – влажан.

612. Циклогенеза – процес постанка система ниског притиска и кружног струјања познатог под називом циклон.

613. Циклолиза – процес слабљења и ишчезавања циклона, који се манифестује порастом притиска и слабљењем ветра.

614. Циклон – поље ниског ваздушног притиска са спиралним системом струјања ваздуха ка центру ниског притиска.

615. Циклонска бура – врста буре која се јавље када се појави циклон изнад јужног Јадрана или нешто западније.

616. Циклонска плима – издизање нивоа мора у тропским циклонима због сударања високих таласа у његовом средишту (изазива стравична разарања на обалама).

617. Циклонски фен – јужни фен, образује се када се појави циклон северно од неког планинског масива.

618. Циклонски југо – врста југа која настаје када се Јадрану приближава депресија из западног Средоземља.

619. Циркулација ваздуха – општи назив за кретање ваздуха у атмосфери са затвореним линијама струјања (циркулација атмосфере).

620. Цирокумулус – високи, *перјасто–гомиласти* облак, који се јавља у виду низова или слоја белих грудвица.

621. Циростратус – високи, *перјасто–слојевити* облак, који у виду беличастог вела покрива небески свод.

622. Цирус – бели *перјасти* облак, који не оставља сенку на Земљи; највиши облак у тропосфери, обично наговештава промену времена.

623. Црквице – место на Орјену (изнад Боке Которске), на 1.097m надморске висине, где се излучује највећа количина падавина у Европи, око 5.000mm.

624. Чађ – исто што и гар.

625. Чађавина – исто што и сува магла.

626. Черапунџи – место у Асаму (Индија) на јужним падинама планине Каси, које добија највише падавина на свету, око 12.665mm.

627. Честина падавина – број дана са мерљивом количином падавина (≥ 0,1mm); то је број падавинских дана у неком периоду.

628. Честина појаве – број појављивања одређене вредности неког параметра климатског елемента у одређеној временској јединици или у вишегодишњем периоду (честина падавинских дана, честина одређених температура и сл).

629. Чили – сув и врео јужни ветар у Тунису, који дува из Сахаре.

630. Чинук – топао и сув североисточни ветар фенског карактера, који дува низ источне падине Стеновитих планина (назив по индијанском племену).

631. Чвор – јединица за мерење брзине ветра или кретања бродова, која представља морску миљу на час: 1.852m/3.600s = 0,514m/s (1,85km/h).

632. Шамал – северни ветар који дува у Месопотамији током зиме.

633. Шергуј – сув и загушљив источни ветар у Мароку, који дува из Сахаре.

634. Широко – исто што и југо.

635. Штефан–Болцманов закон – закон зрачења црног тела: енергија зрачења неког тела управо је пропорционална четвртом степену његове апсолутне температуре ($E=\sigma T^4$).